

Een brug voor de natuur

Natuurbrug Crailo

Aanleg ecoduct tussen Bussum en Hilversum

Bij Crailo, een zandafgraving tussen Bussum en Hilversum, wordt een enorme natuurbrug gebouwd. De grootste ter wereld. Hij overspant een provinciale weg, een spoorlijn, een sportcomplex en een bedrijventerrein en herstelt zo één van de verstoorte verbindingen in het Goois Natuurreservaat op de Utrechtse Heuvelrug. De brug verbindt twee natuurgebieden en voorkomt daardoor een verdere versnippering van de Utrechtse Heuvelrug.

het gebied

[09]

Uitgestrekte heidevelden

Het Gooi is de voortzetting van de Utrechtse Heuvelrug in de provincie Noord-Holland. Ooit knaagde hier de Zuiderzee aan de voet van de zandige heuvels, nu is het gebied begroeid met statige bossen en uitgestrekte heidevelden. Het gebied is al sinds menseneugen bewoond. Daarvan getuigt het cultuurhistorisch erfgoed, dat hier ruim voorhanden is: grafheuvels, resten van vroege nederzettingen, sporen van oude handelsroutes en allerlei stenen werktuigen.

Kenmerkend voor de open plekken in de bossen van het Gooi zijn de heidevelden. Ze zijn restanten van een gebied dat vrijwel uitsluitend uit heide bestond. Echte grote landbouwgebieden zijn er niet. Wat er aan agrarische activiteit was, vond eeuwenlang plaats op kleine akkers, 'engen' genoemd.

De zes Gooise gemeenten – Hilversum, Bussum, Blaricum, Naarden, Laren en Huizen – zijn volledig omgeven door natuurterreinen, die in de meeste gevallen direct tegen de woonkernen aanliggen. Het Gooi vormt samen met de Utrechtse Heuvelrug een langgerekt en aaneengesloten bos- en heidegebied dat in grootte alleen door de Veluwe overtroffen wordt.

Geobotanische verscheidenheid

Het Gooise stelsel van bossen en natuurgebieden beslaat 27 vierkante kilometer en omvat ruim veertig grote en kleine natuurterreinen. Sommige daarvan maken deel uit van particuliere

landgoederen, maar verreweg de meeste worden beheerd door de Stichting Gooisch Natuurreservaat.

Het gebied kent een grote geobotanische verscheidenheid: verlaten leemkuilen waarin zeldzame plantensoorten een toevlucht hebben gevonden; landgoederen; vennen en moerassen die op dergelijke hoog gelegen zandgronden zeldzaamheden zijn; de abrupte overgang naar het Gooimeer dat ooit deel was van de Zuiderzee. En natuurlijk de bossen en de uitgestrekte heidevelden.

Deze heidevelden zijn eeuwen geleden ontstaan doordat boeren hun vee op de hogere gronden lieten grazen. De mest gebruikten ze voor hun akkers. Alleen mossen, kruiden en dwergstruiken zoals heide, konden zich handhaven. Aan het einde van de negentiende eeuw kregen boeren de beschikking over kunstmest. De noodzaak om hun vee op de heide te laten grazen bestond niet langer. Langzaam maar zeker nam het bos bezit van de heidevelden.

Het beheer van de Stichting Gooisch Natuurreservaat is gericht op het behoud en het gedeeltelijke herstel van de heidevelden en het omvormen van voormalige productiebossen tot een meer natuurlijk bos. Meer variatie dus, en meer open plekken. Het Goois Natuurreservaat omvat ook nog een aantal oude engen. Een deel van deze eeuwenoude akkertjes wordt door de stichting zelf beheerd. De rest is onder strikte voorwaarden in pacht gegeven, onder andere aan de Stichting Oude Landbouwgewassen.

Een brug tegen de versnippering

De natuur van het Goois Natuurreservaat is in de loop van de tijd gescheiden geraakt van de natuur in de omgeving. Voor vele diersoorten is de overgang van het Spanderswoud naar de Bussumer- en Westerheide een onneembare barrière geworden. Beide natuurgebieden worden van elkaar gescheiden door achtereenvolgens de provinciale weg Hilversum-Bussum, een strook bos van 100 meter, de spoorlijn Amsterdam-Amersfoort – waarover elke 10 minuten een trein langsdendert – en een onherbergzaam bedrijventerrein. Voor das, korhoen, boommarter en kam-salamander was de overzijde onbereikbaar. Maar ook andere waardevolle soorten, zowel planten als dieren, ruimden het veld.

De Stichting Gooisch Natuurreservaat heeft lang geijverd voor maatregelen om de versnippering van haar natuurgebieden tegen te gaan. In het Natuurbeschermingsjaar 1995 werd een inventarisatie verricht die duidelijk moest maken waar de versnippering zich het meest nadrukkelijk voordeed en wat ertegen gedaan kon worden. Een natuurbrug of ecoduct was van meet af aan de inzet. En die komt er, dankzij de vasthoudendheid van de Stichting Gooisch Natuurreservaat. In 2006 moet de natuurbrug klaar zijn. Dan zal het ecoduct de Naarderweg, de spoorlijn Amsterdam-Amersfoort, het NS-bedrijvencomplex en sportpark Crailo overspannen. De natuurbrug bij Crailo wordt 800 meter lang, 50 tot 150 meter breed en 15 meter hoog en zal daarmee waarschijnlijk de langste natuurbrug van

De natuurbrug in aanleg

< De toekomstige situatie
(*artist's impression, copyright:*
Stichting Gooisch Natuurreservaat)

de wereld zijn. Bijzonder is dat de brug ook een functie krijgt als recreatieverbinding. Behalve dieren kunnen straks ook wandelaars en fietsers de brug gebruiken.

Unieke samenwerking

Nadat in 1995 een voorstudie was uitgebracht, leken de kansen voor een ecodeuct aanvankelijk gering. Iedereen was weliswaar overtuigd van de noodzaak, maar de kosten bleken een te groot

struikelblok. Dankzij een donatie van de Nationale Postcode Loterij (ruim twee miljoen euro) kwam er schot in het project. Publieke sector en particulier initiatief vonden elkaar in een samenwerking die gerust uniek genoemd mag worden en als inspiratie kan dienen voor de aanpak van toekomstige ecologische projecten. Partijen met doorgaans zeer uiteenlopende belangen hebben elkaar hier gevonden.

Al tijdens het onderzoek ontstond het idee van een natuurbrug. En we wisten ook precies waar die moest komen

Vier vliegen in één klap

'In 1995, het Natuurbeschermingsjaar, hebben we laten onderzoeken hoe het met de samenhang tussen de verschillende natuurgebieden gesteld was. De belangrijkste conclusie was dat de versnippering van de natuur op de Heuvelrug zo snel mogelijk een halt moest worden toegeeroepen, vooral in het Gooise deel. Al tijdens het onderzoek ontstond het idee van een natuurbrug. En we wisten ook precies waar die moest komen. Bij Sportpark Crailo,

daar konden we verschillende vliegen in één klap slaan. Maar liefst vier obstakels zouden we met een natuurbrug kunnen overspannen: de drukke Naarderweg, de spoorlijn Hilversum-Bussum, het NS-bedrijventerrein en het sportpark. De grote vraag was alleen wie het project zou gaan trekken, en belangrijker nog: hoe komen we aan voldoende startkapitaal om alles in kaart te brengen? Dat startkapitaal was niet te vinden. Daardoor is er een jaar lang vrijwel niets gebeurd.'

Publiek-private samenwerking

'We wilden alle betrokken partijen om de tafel te krijgen. Ook het ministerie van LNV was daarbij. Ze waren heel enthousiast, maar gaven ook te kennen dat het departement niet alleen in staat was om het noodzakelijke bedrag op tafel te leggen. Gelukkig bleek de Nationale Postcode Loterij, die meer van dit soort projecten sponsort, bereid een bedrag van ruim twee miljoen euro beschikbaar te stellen, om

onderzoek te doen en de visieontwikkeling te starten. De positieve resultaten van dit onderzoek waren voor het ministerie een extra stimulans om mee te werken. Het erkende de waarde van de natuurbrug en was bereid ook financieel te participeren, evenals de provincie Noord-Holland en de NS.

Dit project is een prima voorbeeld van publiek-private samenwerking. Vanuit de publieke sector werkten mee: de provincie Noord-Holland, gemeente Hilversum, het ministerie van LNV en de Europese Unie. Private instellingen en bedrijven die deelnemen, zijn: de Nationale Postcode Loterij, ProRail, Railpro, NS Vastgoed, het VSB fonds en de Stichting Gooisch Natuurreservaat zelf natuurlijk. Dat maakt dit project een heel goed voorbeeld van publiek-private samenwerking. Daarom is er ook zoveel belangstelling voor dit project.'

Voorbeeld voor toekomstige projecten

'Wat Crailo zo geschikt maakt als voorbeeld voor vergelijkbare projecten, is dat je heel goed kunt zien waar de haken en ogen zitten, waar je zoal tegenaan

kunt lopen en hoe je de zaken het beste aan kunt pakken.

Zomaar een projectleider aanwijzen, dat werkt niet. Je hebt iemand nodig die vasthoudend is, een doorzetter. Iemand die langdurig bij het project betrokken is. Die onafhankelijk is en geen rekening hoeft te houden met politieke, financiële of economische belangen. In dit geval heeft het Gooisch Natuurreservaat laten zien dat het vasthoudend en betrokken is, en heel goed in staat de kar te trekken. Vaak staan we als partijen lijnrecht tegenover elkaar. Maar hier hebben we laten zien dat we – als de bereidheid er maar is – uitstekend kunnen samenwerken. Tot ieders tevredenheid. De sponsors zijn erg gecharmeerd van de manier waarop we hier hebben samengewerkt. Daar zien ze de natuurbrug van Crailo als een blauwdruk, een voorbeeld bij uitstek voor toekomstige samenwerkingsverbanden.'

Goede communicatie cruciaal

'Steeds weer blijkt dat het vooral lastig is om startkapitaal los te krijgen. Dat komt door alle onzekerheden die een project

als dit met zich mee brengt. Een goede communicatie is cruciaal. Niet alleen extern, maar vooral ook intern. Naar buiten toe moet er één trekker zijn, één persoon die richting geeft aan de communicatie. Wees eerlijk en open over je intenties. Maak duidelijke afspraken. Alleen dan slaag je erin om de partijen, die vaak verschillende belangen behartigen, gelijk te laten optrekken. Zet ze allemaal even vaak en even vol voor het voetlicht. Ongeacht hun aandeel in het project of de hoogte van hun bijdrage. Dat is totaal niet belangrijk. Wel belangrijk is dat er een einddoel bepaald wordt en dat alle betrokken partijen zich daaraan conformeren.

Onze vasthoudendheid heeft er in elk geval toe geleid dat het oorspronkelijke plan vrijwel zonder concessies wordt uitgevoerd. Dat wandelgedeelte bijvoorbeeld is gebleven. Alle natuurgebieden die door de natuurbrug verbonden worden, zijn voor publiek toegankelijk. Dus moest dat ook voor de natuurbrug zelf gelden, vonden we. Alleen honden mogen er niet over.'